

Використання методики Вероніки Шернбор для розвитку психомоторики дітей з аутистичним спектром порушень в інклюзивному просторі

М.І.Породько, асистент кафедри корекційної педагогіки та інклюзії
Львівського національного університету імені Івана Франка

У положеннях Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті наголошується про необхідність оновлення змісту й удосконалення системи освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку, впровадження нових підходів, форм і методів навчання та виховання, що забезпечують потреби розвитку особистості, сприяють їх максимально можливій фізичній та психологічній реабілітації, соціалізації й інтеграції в суспільство.

Поняття психомоторики окреслено у дослідженнях відомих психологів: А. Валлона, В.В. Давидова, Н.Д. Гордєєва, В.П. Зінченко, Є.П. Ільїна, В.В. Клименко, О.Р. Лурії, В.П. Озерова, К.К. Платонова, Н.А. Розе, Є.М. Суркова та ін.

Психомоторика – складний процес організації рухової діяльності людини. До складу психомоторики належать такі відносно самостійні, але спеціалізовані складові, як ідеомоторика, сенсомоторні процеси, довільні моторні процеси – дії. Для формування вищих психічних функції та властивостей (мовлення, уява, абстрактне мислення), людина повинна набути чуттєвого та м'язового досвіду. Виконання фізичних вправ, в ігровій формі, стає основою для подальшого розвитку психічних функцій в комплексній корекційній роботі [1].

У дітей з аутизмом спостерігається різний розвиток моторики: від мало координованих рухів з порушенням м'язового тону до виконання

мимовільних рухів з висококоординованими пластичними (ходіння по тоненькій дощечці, стрибки зі складним чергуванням ніг, точні рухи руки при спробі зловити предмет). Деякі захворювання спектру аутизму (синдром Ретта, маркер синдрому 15-ої хромосоми), зумовлюють порушення функцій хребта (сколіоз або кіфос). Хворі зі синдромом Мебіуса (середнього і легкого ступеня) часто мають погано сформовані руки й ноги. Ця патологія може привести до значних порушень дрібної моторики та координації рухів, що перешкоджає оптимальному функціонуванню організму [3]. Майже у всіх дітей з аутистичним спектром порушень наявні труднощі в засвоєнні моторних навичок.

Методика Вероніки Шернбор допомагає дитині пізнати і усвідомити власну фізичну силу, рухові можливості, а також розвинути їх, що, в свою чергу, сприяє проявам більшої ініціативи та творчості. В основі пропонуваного авторкою вправ лежить основна та природна потреба дитини в русі, а їх виконання покликане стимулювати розвиток усвідомлення власного тіла, оточуючого простору, переміщення та діяльності в ньому, вміння перебувати в близькому контакті та співпрацювати з іншими людьми, а також покращує загальний моторний розвиток дитини [4].

Заняття за цією методикою можуть мати як індивідуальний, так і груповий характер. Вік учасників необмежений – від наймолодших дітей до дорослих. Значного поширення методика набула в роботі з розумово відсталими, дітьми з аутизмом, дитячим церебральним паралічем, емоційними розладами, порушеннями мови, поведінки, з гіперактивністю, дітьми з важких соціальних середовищ, а також з вадами слуху і зору чи іншими порушеннями розвитку та особливими потребами у навчанні і вихованні. Кожна із перерахованих груп дітей вимагає ретельного добору вправ та певної модифікації методики в залежності від особливостей і потреб учасників. Заняття можуть бути допоміжним елементом ширших психотерапевтичних чи психокорекційних заходів, використовуватись як основний метод допомоги або ж із профілактичною метою. Вони проходять в

групах по 6 – 14 дітей, де кожен має можливість працювати в парі з ровесником або дорослим партнером. Ним може бути хтось із батьків, волонтер, терапевт або інший учасник. Ведуть заняття двоє терапевтів. Зустрічі відбуваються регулярно, принаймні раз на тиждень, тривають в середньому годину (початкові заняття коротші – 20-30 хв.) в залежності від вікових та інших особливостей і потреб членів групи.

До методики входять чотири групи вправ: для розвитку усвідомлення власного тіла; для розвитку і зміцнення впевненості у собі та відчуття безпеки в оточенні; вправи, що полегшують встановлення контакту і співпрацю з партнером та групою; творчі вправи.

Структура занять, місце та час їх проведення, а також склад учасників та ведучих повинен залишатись незмінним. Це сприяє випрацюванню постійної схеми занять, виникненню відчуття передбачуваності та прогнозованості подій, полегшує розуміння інструкцій, вимог та очікувань, допомагає ефективно та злагоджено працювати всім учасникам. Такий перебіг занять, в свою чергу, дає дітям відчуття власної справності, компетентності та відповідальності, контролю над подіями і власною активністю, забезпечує досвід позитивного сприйняття власного тіла, віру в свої можливості, покращує самооцінку. Все це дає дитині відчуття безпеки, знижує рівень тривоги та загалом позитивно відображається на емоційній сфері, що призводить до зростання спонтанності поведінки, вільного самовираження, експериментування в безпечних умовах і врешті-решт творчої діяльності.

Особливістю методики є її використання з дітьми, які можуть відрізнитись за віком, вміннями та рівнем розвитку, що робить можливим впровадження в інклюзивне середовище. Це, однак, вимагає особливої обережності та уваги до організації і проведення занять задля врахування інтересів та потреб кожного учасника. Терапевтичні можливості та обмеження методики Методика В.Шерборн має позитивний вплив та сприяє розвитку основних сфер функціонування людини:

- рухової (регуляція рівня фізичної активності, стимуляція розвитку моторики, самостійності у виконанні рухових вправ, контроль над власними рухами, керування своєю поведінкою у співпраці з партнером);

- емоційної (впливає на настрій, емоційну експресію, здатність до релаксації, реагування на фізичний контакт, реагування на труднощі та невдачі);

- пізнавальної діяльності (передусім орієнтація в схемі власного тіла та оточенні, здатність концентрувати увагу, розуміння інструкцій та завдань, зацікавленість у спілкуванні і порозумінні з іншими, спонтанна та творча активність, креативність);

- соціальної (завдяки виконанню вправ у групі разом із іншими дітьми й дорослими, безпосередній взаємодії з партнером, покращується соціальний розвиток учасників, формується відповідне ставлення до занять, завдань, партнера, групи та спільної роботи в ній).

Для ефективності проведення занять необхідно враховувати інтереси й уподобання дітей; надавати емоційного зміст у тому, що робиться; використовувати сюжетні коментарі, для утримання уваги; обов'язково заохочувати та хвалити дітей. Використання методики Вероніки Шернбор є ефективним засобом покращення організації інклюзивного навчання дітей з аутистичним спектром порушень. В комплекс корекційних заходів необхідно включати інші засоби фізичного виховання, які можуть об'єднуватись у різноманітні методики та поєднуватись з психологічними і педагогічними методами.

Література

1. Максименко С.Д. Загальна психологія : [навч. посіб.] / С.Д.Максименко. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.
2. Островська К.О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги : [навч. посіб.] / К.О.Островська. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 110 с.

3. Тарасун В.В. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом: Навч. посіб. для вищих навч. закладів / В.В. Тарасун, Г.М. Хворова - К.: Наук, світ, 2004. - 100 с.
4. Sherborne V. Building relationships through movement // Special Children. – 1989. - p. 7 – 8.